VIII. BÖLÜM

Covid-19 Hastalığı Kaygısı ile İnovatif Davranış İlişkisi: Psikolojik İyi Oluşun Aracılık Etkisi

Oğuz Emre BALKAR [1]
Çetin ÇİLDİR [2]

Atıf / Citation: Balkar, O. E. & Çildir, Ç. (2022). Covid-19 Hastalığı Kaygısı ile İnovatif Davranış İlişkisi: Psikolojik İyi Oluşun Aracılık Etkisi. Oğuz Emre Balkar (Ed.), *Covid-19 Pandemisi Sürecinde Türkiye: Eğitim ve Finans Alanlarında İncelemeler* (ss. 112 - 137). Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.

Özet

Bu araştırma, Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin Covid-19 hastalığına yönelik kaygıları, inovatif davranış düzeyleri ve psikolojik iyi oluş derecelerini belirlemek, ilgili olguların arasındaki ilişkileri araştırmak amacıyla yapılmıştır. Bu bağlamda öncelikle kuramsal bilgilerin doğrultusunda bir anket formu oluşturulmuştur. Gerçekleştirilen bir alan araştırmasıyla Türkiye'de ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim gören toplam 620 adet öğrenciden çevrimiçi anket aracılığıyla veriler toplanmıştır. Elde edilen verilerin analiz sonuçlarına göre 33 yaş ve üzerindeki yanıtlayıcıların inovatif davranış düzeylerinin ve Covid-19 hastalığı kaygılarının daha fazla olduğu tespit edilmiştir. 28 ile 32 yaş aralığındaki kişilerin Covid-19 hastalığı kaygılarının, 22 yaşının altındaki kişilere göre daha yüksek olduğu, 23 ile 27 yaş aralığındaki kişilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin ise 28 ile 32 yaş arasındakilere ve 22 yaşın altındakilere göre daha yüksek olduğu keşfedilmiştir.

Öte yandan, doktora eğitimi alan katılımcıların, lisans ve yüksek lisans düzeyinde öğrenim gören yanıtlayıcılara göre Covid-19 hastalığı kaygılarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ön lisans düzeyinde öğrenim gören katılımcıların, diğer tüm katılımcılara göre daha yüksek psikolojik iyi oluş algılarının olduğu gözlemlenmiştir. İlişkisel analizlere bakıldığında, psikolojik iyi oluş düzeyinin, inovatif davranış derecesini olumlu yönde etkilediği bulgusu öne çıkmıştır. Covid-19 hastalığı kaygısı alt boyutlarından nesnel ve nörotik kaygıların, inovatif davranış ve psikolojik iyi oluş değişkenleri üzerinde anlamlı ve olumsuz yönde etkilerinin olduğu anlaşılmıştır. Benzer şekilde kompulsif davranış düzeyinin, psikolojik iyi oluş derecesi üzerinde anlamlı ve negatif yönde etkisinin olduğu keşfedilmiştir. Ayrıca Covid-19 hastalığı kaygısı ile inovatif davranış arasında psikolojik iyi oluşun aracılık rolü tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19 Hastalığı Kaygısı, İnovatif Davranış, Psikolojik İyi Oluş.

[1] Öğretim Görevlisi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü
E-Posta: oguzemrebalkar@gmail.com, **ORCID ID:** https://orcid.org/0000-0001-5853-0926.

[2] Araştırma Görevlisi Doktor, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme ABD.
E-Posta: cetincildir@gmail.com, **ORCID ID:** https://orcid.org/0000-0001-6358-7919.

JEL Sınıflandırması: I12, O30, I31.

Abstract

This research was carried out to determine innovative behavior levels and psychological well-being degrees of university students and their concerns about the Covid-19 disease in Turkey, and to investigate the relationships between the related concepts. In this context, firstly, a questionnaire form was created in line with the theoretical information. Data were collected through an online questionnaire from a total of 620 students studying at associate, undergraduate, graduate, and doctoral levels in Turkey through a field study. According to the results of the analysis of the data obtained, it was determined that the respondents aged 33 and over have a higher level of innovative behavior and Covid-19 disease anxiety. It was discovered that people between the ages of 28 and 32 have higher anxiety about Covid-19 disease than those under the age of 22, and the psychological well-being of people between the ages of 23 and 27 is higher than those between the ages of 28 and 32 and those under the age of 22.

On the other hand, it was found that the participants with doctoral education had higher anxiety about Covid-19 disease than respondents who studied at the undergraduate and graduate level. It was observed that the participants studying at the associate degree level had higher perceptions of psychological well-being than all the other participants. Considering the relational analyzes, the finding that the level of psychological well-being positively affects the degree of innovative behavior came to the fore. It has been understood that objective and neurotic anxieties, which are sub-dimensions of Covid-19 disease anxiety, have significant and negative effects on innovative behavior and psychological well-being variables. Similarly, it was discovered that the level of compulsive behavior had a significant and negative effect on the degree of psychological well-being. In addition, the mediating role of psychological well-being was determined between the anxiety of Covid 19 disease and innovative behavior.

Keywords: Covid-19 Disease Anxiety, Innovative Behavior, Psychological Well-Being.

JEL Classification: I12, O30, I31.

1. Giriş

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 31 Aralık 2019'da, Çin'in Hubei eyaletindeki Wuhan şehrinde artan sayıda atipik pnömoni vakası konusunda uyarılmıştır (Cascella vd., 2022). SARS-CoV-2 (veya yeni Koronavirüs) olarak adlandırılan yeni virüs, şiddetli akut solunum sendromuna ve Covid-19 olarak adlandırılan hastalığa neden olmuştur (Gorbalenya vd., 2020). Vaka sayısındaki artış ve yeni virüsün kısa sürede küresel çapta yayılması, WHO'nun, 11 Mart 2020 tarihinde "pandemi" olarak ilân etmesine yol açmıştır (WHO, 2020).

Gerçekleşen bu olayların akabinde ülkeler, salgının yayılmasını önlemek amacıyla, eğitim alanı gibi birçok alanda çeşitli önlemler almışlardır. Bunlardan biri olarak ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde öğrenim gören öğrenciler için birçok üniversite, hâli hazırdaki

veya ilk defa oluşturulan/kullanılan uzaktan eğitim platformlarını aktif hâle getirmişlerdir. Ancak yüz yüze yapılan eğitimden, sanal ortama taşınarak çevrimiçi eğitime dönülmesi, çeşitli sorunları da beraberinde getirmiştir.

İnsanların sosyal ortamlarından uzaklaşmak zorunda olmaları, Covid-19 hastalığına yönelik kamuoyunda panik ve endişe ortamının hâkim olması, hastalığa yakalanan ve/veya ölen kişi sayısının her geçen gün artması gibi sorunlar, öğrencilerin psikolojik iyi oluş durumlarını da etkilemiştir. Covid-19 hastalığına yönelik kaygıların da artmasıyla birlikte bu durum, birçok araştırmacının ve uygulayıcının dikkatini çekmiştir.

Bu bağlamda, literatürdeki araştırmalarda Covid-19 hastalığı kaygısı, psikolojik iyi oluş, sosyal izolasyon, kişisel problemler gibi birçok konunun ele alındığı görülmüştür. Ancak inovatif davranış değişkenini de içerisine alan çalışmaların sınırlı sayıda yer aldığı görülmüştür. Özellikle uzaktan eğitim sürecinde, öğrencilerin ilgili platformlara hızlı bir şekilde adapte olabilme durumları, karşılaştıkları sorunlar karşısında çözüm üretebilmeleri gibi yaratıcı/yenilikçi olmalarını gerektiren becerilerini ve/veya algılarını ölçümlemenin önemli olduğu düşünülmüştür.

Belirtilen yönüyle yazında bir eksiklik olduğu düşünülen bu hususa yönelik ilgili araştırmamızda; Covid-19 hastalığı kaygısı ile inovatif davranış arasında bir ilişkinin olup olmadığı, psikolojik iyi oluşun bu ilişkide bir aracılık rolü oynayıp oynamadığı araştırılmıştır. Türkiye'deki üniversitelerde kayıtlı olan öğrencilere yönelik bir alan araştırmasıyla veriler toplanmış ve çeşitli istatistiksel yöntemlerle analiz edilerek değerlendirilmiştir.

2. Kuramsal Çerçeve

Alan yazını incelendiğinde, pandemiyle birlikte Covid-19'u ve onun bireyler ile kurumlar üzerindeki etkisini sosyal bilimler çerçevesinden inceleyen pek çok çalışmaya rastlanmaktadır. Ancak bunlardan pek azının, bu çalışmanın temelini oluşturan kaygı, inovatif davranış ve psikolojik iyi oluş kavramlarıyla birlikte ele aldığı görülmektedir. Bu bölüm içerisinde Covid-19 merkezli söz konusu kavramlar ele alınarak literatürdeki çalışmalara dair bilgi verilmektedir.

2.1. İnovatif Davranış

İnovasyon kavramına yönelik literatürdeki çalışmalar incelendiğinde, farklı yaklaşımların bulunduğu görülmektedir. İlgili yaklaşımlarda; "yenilik", "yaratıcılık", "bilim", "teknoloji" ve " araştırma" gibi olgular ön plana çıkmaktadır. Örneğin Balkar ve Pınar (2022) inovasyonu, "kişiye ya da organizasyona belirli bir fayda yaratacak yenilikler"; Soete ve diğerleri (2009), "yeteneklere bağlı olarak çıkan yenilik süreci" ve Trott (2005) ise "değer yaratan faydalı yenilikler" olarak betimlemektedirler.

Benzer şekilde inovatif davranış kavramının da farklı şekillerde tanımlandığı görülmektedir. Thurlings ve arkadaşlarına (2015) göre inovatif davranış; "farklı fikirlerin yaratılması, gelişimi, uygulanması, tanımlanması" gibi süreçleri ele almaktadır. West ve Farr (1990) ise inovatif davranışı; "rol performansına, gruba veya kuruluşa fayda sağlamak için bir iş rolü, grup veya kuruluş içinde yeni fikirlerin kasıtlı olarak oluşturulması, tanıtılması ve uygulanması" olarak tanımlanmaktadır.

Bu bağlamda inovatif davranışın farklı aşamalardan geçtiği anlaşılmaktadır (Karani vd., 2022). İlk aşama, keşfetme ve kullanma yoluyla yeni fikirler ürettiği fikir üretimi (Miron-spektor vd., 2011); ardından fikirlerin test edildiği ve kişinin etrafından gelen eleştiri ile geri bildirimlere açık olduğu fikir geliştirme (A. Cohen ve Erlich, 2015) ve son olarak da yeni fikirlerin uygulamaya koyulduğu fikir uygulama aşamasıdır (De Spiegelaere vd., 2014; Detert ve Burris, 2007). Başka bir deyişle, inovatif davranışın üç boyutu; fikir üretme (sorun tanıma), fikir geliştirme (tanıtma ve yayma) ve fikir gerçekleştirme (uygulama) şeklinde sıralanabilmektedir (Ismail ve Mydin, 2019; Janssen, 2000). İlgili çerçevede inovatif davranış, daha net faydalı bileşenler içeren geniş bir fayda yelpazesi üretmede daha fazla yaratıcılık anlamına gelmektedir (de Jong ve Den Hartog, 2007).

İnovatif davranış konusuna ilişkin yazında birçok çalışma yer almaktadır. Bunlardan bir tanesi olarak Karani ve diğerlerinin (2022) yapmış oldukları çalışmada; psikolojik sözleşme ihlalinin, Covid-19 salgını sırasında evden çalışanların, yenilikçi davranışları ve zihinsel refahları üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Veriler 258 katılımcıdan yapılandırılmış bir anket yoluyla toplanmış, hipotezler ise yapısal eşitlik modellemesi (YEM) kullanılarak test edilmiştir. Covid-19 salgını sırasında, özellikle evden çalışanlar için psikolojik sözleşme ihlali ile yenilikçi davranış ve psikolojik iyi olma hâli arasında bir ilişki olduğu bulunmuştur. Çalışma, karşılanmayan beklentilerin örgütün etkinliğine zarar veren yenilikçi davranışların azalmasına yol açtığını ve aynı zamanda sosyal ve finansal belirsizlik çağında bireye zarar veren refahı azalttığı sonucuna ulaşmıştır.

Bu araştırmaya ek olarak yine Karani ve arkadaşları (2022), bir önceki çalışmanın devamı niteliğinde olan bir diğer araştırmayı gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmada, psikolojik sözleşme ihlali, iyi olma hâli göstergeleri ile yenilikçi davranış arasındaki ilişkiyi anlamayı amaçlanmıştır. Veriler, 238 akademisyenden yapılandırılmış bir anket yoluyla toplanmıştır. Hipotezler yapısal eşitlik modellemesi kullanılarak test edilmiştir. Psikolojik sözleşme ihlali ile refah ve yenilikçi davranış arasındaki ilişkiye aracılık ettiği bulunmuş, Covid-19 pandemi koşullarında, karşılanmayan beklentilerin akademisyenler üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.2. Psikolojik İyi Oluş

İyi olma hâli, insanların yaşamlarına ilişkin yaptıkları çok çeşitli değerlendirmeleri kapsayan geniş bir terimdir. Her ne kadar iyi olma hâli son derece öznel bir yapıya sahip olsa da - sonuçta hayatlarımız hakkında nasıl hissettiğimiz ve düşündüğümüzdür - temel sonuçlar ve alanlarla ilişkilendirilen çok nesnel yollarla ölçülebilmektedir (Kansky ve Diener, 2020).

İyi olma hâli, üzerine yapılan araştırmalar iki teorik perspektiften yürütüldüğü görülmektedir. Bunlardan bir tanesi öznel refaha odaklanan hedonik gelenek ve psikolojik refaha odaklanan eudemonik gelenek şeklindedir (Otálora ve Barros, 2014). İkincisi ise Ryff (1989) tarafından sunulan ve ana önermeleri sentezleyen çok boyutlu modelin etkisi nedeniyle bilim camiasında en çok ilgi gören yaklaşımdır. Burada, "kendini kabul etme, olumlu ilişkiler, özerklik, çevreyi ve kendi yaşamını etkin bir şekilde yönetme becerisi ve yaşamda amaç ve anlam inançları ile ilgili olumlu işleyiş göstergelerini vurgulayan yeteneklerin ve kişisel gelişimin geliştirilmesi" olarak tanımlanmaktadır (Kansky ve Diener, 2020).

Öte yandan Sonnentag (2015)'a göre, iyi olma hâlinin temel kavramı "kişinin kendini iyi hissetmesi ve/veya yaşamında özgün ve anlamlı hissetmesinin öznel deneyimi" şeklindedir. Burada birey, olumlu ya da olumsuz duyguları deneyimleyebilmektedir. Mutluluk, neşe, heyecan, coşku gibi duyguların yanı sıra sakinlik veya memnuniyet gibi düşük değerli olumlu duygular ile öfke, korku ve kızgınlık gibi yüksek değerlikli olumsuz duyguların yanı sıra üzüntü, endişe veya kaygı gibi daha düşük değerlikli duyguları da içermektedir (Kansky ve Diener, 2020). Birlikte ele alındığında, yüksek öznel iyi oluşa sahip bir kişi yüksek yaşam memnuniyeti ve olumlu duygulanım ile düşük olumsuz duygulanımı tecrübe edinmektedir (Diener vd., 1999). Başka bir yaklaşıma göre ise iyi olma hâli göstergeleri, zihinsel iyi olma hâli ve öznel iyi olma hâli (mutluluk) şeklinde ikiye ayrılmaktadır (Karani vd., 2022).

Zihinsel iyi olma hâli, etkili insan işleyişinin özü olarak belirtilmektedir (Ryff, 2017). Linton ve diğerlerine (2016) göre zihinsel iyi olma "bir kişinin yaşamının psikolojik, bilişsel ve duygusal kalitesini" göstermektedir. Bu, bireylerin yaşamlarının durumu hakkında sahip oldukları düşünce ve duyguları ve bir kişinin mutluluk deneyimini içermektedir. Ruhsal açıdan iyi olma hâli, ruh sağlığı sorunlarından farklıdır ve sadece ruhsal hastalıkların yokluğu değil, bireyin sosyal ortamda işlev gösterebildiği olumlu ruh hâlini ifade etmektedir (Williamson, 2011). Bu noktada, sürekli değişen çağın sonucu olarak ruh sağlığı kaygı ve depresyondan muzdarip olduğu öne sürülmektedir (Karani vd., 2022).

Bununla beraber öznel iyi olma hâli; mutluluk, esenlik ve memnuniyet gibi birçok farklı tanımla ilişkilendirilmiştir. Öznel iyi olma

hâli esasen insanları neyin mutlu ettiğini ve hayattan memnun kıldığını anlamaya çalışmaktadır (Diener, 1984). Dış koşullar (örneğin zenginlik) ile mutluluk düzeyleri arasındaki zayıf korelasyonun bilinmesi, öznel iyi olma hâline olan ilgiyi artırmıştır (Layard, 2011). Mutluluk, hoşnutluk, memnuniyet, zevk ya da neşe gibi bir zihin durumu ya da duygu şeklinde tanımlanmaktadır (Karani vd., 2022). Burada mutluluk, bireyin iyi olma hâlinin önemli bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Hills ve Argyle, 2002). Ancak mevcut literatürde mutluluk, çoğunlukla iş ve yaşam memnuniyeti ile ilişkilendirilmektedir (Saari ve Judge, 2004).

Belirtilen çerçevede öznel iyi olma hâliyle (esenlik, refah) ilişkili bir dizi alan bulunduğu literatürde dile getirilmiştir (Kansky ve Diener, 2020). Bunlar, "sosyal ilişkiler", "iş ve gelir", "fiziksel sağlık" ve "ruh sağlığı" olarak sıralanmaktadır.

- Sosyal İlişkiler: Sosyal ilişkiler ile öznel refah arasında çok güçlü bağlar olduğu bilinmektedir (Frisch, 2005; Oishi vd., 2007). Örneğin, yapılan bir çalışmada mutlu insanların güçlü sosyal ilişkilere sahip olduğu görülmüştür (Diener ve Seligman, 2002). Aynı şekilde başka bir araştırmada, sosyal ilişkilerle ilgili olarak, mutlu insanların daha popüler ve sempatik olma eğilimine sahip oldukları belirtilmiştir (Boehm ve Lyubomirsky, 2008). Dahası, deneysel çalışmalardan elde edilen kanıtlar da benzer şekilde olumlu ruh hâli ile sosyal faydalar arasındaki bağlantıyı desteklemektedir. Olumlu ruh hâlindeki bireylerin; daha sosyal, konuşkan ve işbirlikçi olma olasılığının daha yüksek olduğu ifade edilmektedir (Carnevale, 2008; Cunningham, 1988).
- İş ve Gelir: Öznel refahın bir diğer faydasının da iş ve gelir alanında olduğu belirtilmektedir. Daha yüksek gelir elde edenlerin, geçim sıkıntısı çekenlere kıyasla daha mutlu oldukları yaygın bir varsayımdır. Bununla birlikte araştırmalar, meslek ve aile geliri gibi olası karışıklıkları kontrol ettikten sonra bile mutlu insanların nihayetinde daha iyi bir iş ve gelire sahip olma olasılıklarının yüksek olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde iyi bir işe ve gelire sahip insanların, daha fazla mutlu olabildiklerini de belirtmektedir (De Neve ve Oswald, 2012; Diener vd., 2002; Peterson vd., 2011).
- Fiziksel Sağlık: Uzun ömürlülük de dâhil olmak üzere, esenlik ve sağlık arasındaki ilişkiyi destekleyen çok sayıda araştırma bulunmaktadır (Cohen ve Rodriguez, 1995; Pressman vd., 2013; Weiser, 2012). Örneğin, daha yüksek pozitif duygulanım, daha düşük kardiyovasküler, enflamatuar ve nöroendokrin sorunlar, daha düşük kan yağı ve kan basıncı ve daha sağlıklı vücut kitle indeksi dahil olmak üzere birçok olumlu sağlık sonucuyla bağlantılıdır (Blanchflower vd., 2012; Steptoe vd., 2005).

- Ruh Sağlığı: Fiziksel sağlıkla olan ilişkisine ek olarak öznel iyi oluş, psikolojik sağlıkla da ilişkilidir. Önceki araştırmalarda genel olarak yüksek öznel iyi oluş, spektrumun bir ucunda; depresyon, anksiyete ve diğer ruhsal sıkıntıları ise diğer ucunda olarak değerlendirilmiştir. Örneğin, mutlu insanların çok düşük düzeyde ruh sağlığı semptomlarına sahip oldukları görülmüştür (Diener ve Seligman, 2002). Aynı şekilde yüksek öznel iyi oluş; anksiyete, depresyon ve yalnızlık gibi ruh sağlığı semptomları geliştirme olasılığının daha düşük olmasıyla ilişkilendirilmiştir (Kansky vd., 2016).

Bahsedildiği üzere popüler bir alan olarak psikolojik iyi oluş ile ilgili yapılan çalışmaların sayısı giderek artmaktadır. Bunlardan biri olarak Mamani-Benito ve diğerlerinin (2022) çalışmalarında meslek öncesi stajyerler arasında anksiyete, depresyon, psikolojik iyi oluş ve yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. İlgili çalışmada veriler, 1011 meslek öncesi stajyerlerden anket yoluyla toplanmıştır. Yapılan analizlerin sonucunda; depresyon ile yaşam memnuniyeti arasında negatif bir ilişkiye, anksiyete ile yaşam memnuniyeti arasında pozitif bir ilişkiye ulaşılmış, ayrıca depresyon ve yaşam memnuniyeti ile ilişkili olarak psikolojik iyi oluşun aracılık etkisi olduğu gösterilmiştir. Covid-19 salgını sırasında da destek sağlayan meslek öncesi sağlık stajyerlerinin yaşam memnuniyetlerini artırmaya yönelik müdahalelerin gerektiğine yönelik sonuca ulaşılmıştır.

Başka bir çalışma, Sun ve arkadaşları (2020) tarafından gerçekleştirilmiştir. İlgili araştırmada; üniversite öğrencilerinin algılanan mevcut akran desteği, duygusal refah ve depresif belirtiler arasındaki ilişkileri incelenmiştir. 255 üniversite öğrencisinden anket yoluyla toplanan verilerin analiziyle, ortaya koydukları hipotezleri test etmişlerdir. Algılanan mevcut akran desteğinin depresif belirtilere olumsuz katkıda bulunduğunu; duygusal refahın hem olumsuz hem de olumlu göstergeleri, algılanan mevcut akran desteği ile depresif belirtiler arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini bulmuşlardır. Covid-19 salgını sırasında gençlerin yüksek depresif belirtiler gösterdiği bu yüzden de gençlerin psikolojik ve duygusal ihtiyaçlarını desteklemek gerektiği sonucuna ulaşmışlardır.

2.3. Covid-19 Hastalığı Kaygısı

WHO'nun bu sağlık sorununu pandemi olarak ilan etmesinin etkisiyle beraber insanların virüse karşı ne şekilde önlem almaları gerektiği konusunda, panik ve belirsizliklerin olduğu bir ortam ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda bireylerin SARS-CoV-2 enfeksiyonuna karşı kendilerini koruyabilmeleri için kişisel hijyenin (örn. ellerin sık sık yıkanması, el dezenfektanı kullanılması vb.) önemi vurgulanmakla birlikte belli başlı

önlemler alınmaya çalışılmıştır (Aydemir Çildir ve Çildir, 2021). İlgili önlemler virüsün yayılmasını engellemekte yetersiz kaldığında (virüsün geniş ölçekli yayılma kapasitesinin etkinliği göz önüne alındığında) bazı devletler, WHO ile mutabık kalarak sosyal mesafeyi bir kamu politikası olarak benimsemişlerdir. Başka bir deyişle, Covid-19 vakalarının sayısını azaltmak için insanların evde kalması, halk sağlığı sistemlerini çökmekten korumak için mümkün olduğunca başkalarıyla temastan kaçınması ve böylece kitlesel bir ölüm olayının önlenmesi hedeflenmiştir (Silva vd., 2021).

Bu sosyal mesafe önlemlerinin bir sonucu olarak, insanların ruh sağlığı endişeleri ciddi şekilde etkilenmiştir (Zhu vd., 2021). İstemsiz izolasyon insanın sosyal doğasını bozduğundan dolayı, sosyal temasın aniden azalması, olumsuz psikolojik sonuçlar doğurmuş, artan anksiyete, depresyon ve diğer psikotik duygusal spektrum bozuklukları gibi ciddi psikolojik sendromların semptomlarının geliştiğine dair raporlar yayınlanmıştır (Pietrabissa ve Simpson, 2020). Söz konusu raporlar, sosyal ilişkilerin aniden kısıtlanmasının genel psikolojik refah üzerindeki etkisini anlamak için yeterli görülmektedir. Hem sosyal izolasyona hem de bunun psikolojik refah üzerindeki sonuçları, virüsle enfekte olma ve/veya ölme korkusu nedeniyle ortaya çıkmakta olduğu anlaşılmakla birlikte bu korkunun, medya tarafından yayınlanan bol miktarda bilgi seli tarafından güçlendirildiği de öne sürülmektedir (Silva vd., 2021).

Araştırmacıların ve uygulayıcıların dikkatini çeken bu konuya yönelik Silva ve arkadaşları (2021), bir çalışma gerçekleştirilmiştir. İlgili araştırmada; ölümle ilgili endişelerin ve kaygının, psikolojik iyi olma hâliyle ilişkisini araştırmışlardır. Covid-19 haberlerine maruz kalan 352 kişiden anket yoluyla verileri toplamışlar ve Jamovi istatistik yazılımı üzerinden oluşturdukları modelleri test etmişlerdir. Ölüm korkusundaki bireysel farklılıkların iyi olma hâliyle ilişkili olduğunu ve bu ilişkiye Covid-19 karşısında duyulan kaygının aracılık ettiğini bulmuşlardır. Sonuç olarak sosyal ortamında Covid-19 salgınına yönelik endişe duyan bireylerin, psikolojik iyi olma hâlini daha düşük algıladıkları anlaşılmıştır.

Başka bir çalışma ise Zhu ve diğerleri (2021) tarafından yapılmıştır. Covid-19 sırasında sosyal mesafenin, halkın zihinsel sağlığı için bir tehdit oluşturabilecek bir yabancılaşma hissine neden olduğunu belirten araştırmacılar, yabancılaşmanın arabuluculuk etkisini ve anksiyete ve depresyonun nasıl yönetildiğini göz önünde bulundurarak olumsuz duygular ile Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Bunun için ise Covid-19 salgını sırasında 7145 katılımcı üzerinde, kendi tasarladıkları bir çevrimiçi anketler aracılığıyla araştırmayı yürütmüşlerdir. Yapmış oldukları analiz sonrası hipotezlerinin desteklendiği ve değişkenlerin doğrudan ve dolaylı etkilerinin hepsinin, kaygı düzeyi tarafından hafifletildiği bulunmuştur. Sonuç olarak sosyal

mesafe, duygusal bozuklukların ılımlaştırdığı yabancılaşma hissi ile bireylerin zihinsel sağlığı üzerinde bir etkiye sahip olabileceği belirtilmiştir.

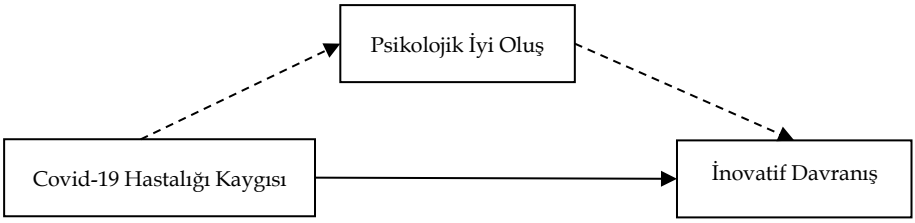
3. Alan Araştırması

Araştırmanın bu bölümünde, oluşturulan çalışma modeli ile yapılandırılan hipotezler belirtilmiştir. Ayrıca kullanılan veri toplama yöntemi, araştırma evreni ve örneklemine yönelik açıklayıcı bilgilere yer verilmiştir. Genel olarak yazındaki kuramsal bilgilerin ışığında, alan araştırması prosesi planlanmış ve literatürdeki örneklerinden esinlenilerek, uygun istatistiksel yöntemlerle veriler değerlendirilmiştir.

3.1. Çalışmanın Modeli, Hipotezleri ve Ölçüm Araçları

Literatür incelendiğinde, Covid-19 Hastalığı Kaygısı ile İnovatif Davranış arasında anlamlı bir ilişkinin olduğuna dair bazı kanıtların olduğu görülmektedir. Ancak yazından elde edilen bilgiler doğrultusunda, Psikolojik İyi Oluş değişkeninin aracılık rolüne yönelik herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır. Bu bağlamda değerlendirilen araştırma problemine yönelik çalışmanın modeli, Şekil 1'deki gibi oluşturulmuştur.

Şekil 1. Çalışmanın Modeli

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 1'de görüldüğü üzere bu araştırmada Psikolojik İyi Oluş değişkeninin; Covid-19 Hastalığı Kaygısı ile İnovatif Davranış değişkenleri arasındaki ilişkide aracılık rolü oynayıp oynamadığı araştırılmak istenmiştir. Bu bağlamda, tarama araştırması yaklaşımı benimsenmiştir. Sonrasında yazındaki kullanılan veri toplama yöntemleri değerlendirilmiştir. Sıklıkla anket ile veri toplama yönteminin tercih edildiği görülmüştür.

Benzer şekilde anket ile veri toplama yönteminin kullanıldığı bu çalışmada, seçili örneklemde yer alan katılımcılardan elde edilen birincil verilerden faydalanılmıştır. Çalışma değişkenleri arasındaki ilişkilerin değerlendirilebilmesi için bazı ölçekleri içerecek şekilde bir anket formu hazırlanmıştır. Bu anket formu, dört bölümden oluşmaktadır. İlk üç bölüm altındaki ölçekler için 7'li Likert derecelemesi (1: Kesinlikle Katılmıyorum - 7: Kesinlikle Katılıyorum) kullanılmıştır. Son bölümde ise demografik sorulara yer verilmiştir.

Birinci bölümde, katılımcıların "Covid-19 Hastalığı Kaygısı (CHK)" algılarını değerlendiren bir ölçek bulunmaktadır. Şahin ve Tetik Küçükelci (2021) tarafından geliştirilen bu ölçekte; "Nesnel ve Nörotik Kaygı (NNK)" boyutu altında 12 adet önerme, "İnsanlarla Temas Kaygısı (İTK)" faktörü altında beş adet ifade, "Kompulsif Davranış Düzeyi (KDD)" boyutu altında üç adet önerme ve "Uyku Hijyeni (UH)" faktörü altında iki adet ifade bulunmaktadır. Ayrıca tüm faktörler altındaki maddeler, olumsuz önermeler olarak yer almaktadır.

Burada nesnel kaygılar, "bireyin mevcut yaşamında dışarıdan gelen bir tehlikeye karşı, tehlikenin düzeyi ile orantılı olan ve başkaları tarafından normal olarak algılanan tepkileri"; nörotik kaygılar ise "kişinin geçmiş tecrübelerinden kaynaklanan güdüsüz, subjektif bir duruma veya gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belirsiz bir duruma verdiği tepkiler" şeklinde ifade edilmektedir. Şahin ve Tetik Küçükelci (2021), ilgili boyutların tek faktör (NNK) altında yer aldığını tespit etmişlerdir. Öte yandan İTK, "Bireyin başkalarıyla ve kamusal alanlarda ortak faaliyetlerde bulunmaktan kaçınması"; KDD, "rahatsız edici düşüncelerden kaçınmak için bireylerin belirli eylemleri tekrarlamaları" ve UH ise "18 yaşından büyük bireylerin yedi ile dokuz saat arası bir sürede kâbus görmeden kesintisiz uyuyabilmesini" belirtmektedir (Şahin ve Tetik Küçükelci, 2021).

Bununla beraber ikinci bölümde, katılımcıların "İnovatif Davranış (İD)" ölçümleyen bir ölçek bulunmaktadır. Scott ve Bruce (1994) tarafından geliştirilen bu ölçeğin, Türkçe'ye uyarlaması Çalışkan ve diğerleri (2019) tarafından gerçekleştirilmiştir. İlgili ölçekte, tek boyut altında altı adet önerme yer almaktadır. Burada "yenilikçi davranış" olarak da ifade edilebilen İD; bireysel açıdan bakıldığında, "kişinin yeni ve yararlı fikirler üretebilme, geliştirebilme ve gerçekleştirebilme" durumunu göstermektedir (Scott ve Bruce, 1994).

Son olarak üçüncü bölümde ise katılımcıların "Psikolojik İyi Oluş (PİO)" algılarını çözümleyen, sekiz adet ifadenin yer aldığı bir ölçek bulunmaktadır. Belirtilen ölçeğin Diener ve diğerleri (2009) tarafından geliştirildiği bilinmektedir. Ölçeğin geçerlilik ve güvenirlik çalışmalarını yaparak Türkçe'ye uyarlayan Telef (2013)'in çalışmasındaki hâli, bu araştırmada kullanılmıştır. Ardından, alan araştırması Türkiye'deki üniversite öğrencileri üzerinden yürütülmesi planlanmıştır. Bu bilgiler doğrultusunda, sunulan çalışma modeline ve yazındaki kuramsal çerçeveye uygun bir şekilde oluşturulan hipotezler, aşağıda belirtilmiştir.

H1 : Üniversite öğrencilerinin Covid-19 hastalığı kaygıları, inovatif davranış düzeylerini olumsuz yönde etkilemektedir.

H1a : Üniversite öğrencilerinin nesnel ve nörotik kaygıları, inovatif davranış düzeylerini olumsuz yönde etkilemektedir.

H1b : Üniversite öğrencilerinin insanlarla temas kaygıları, inovatif davranış düzeylerini olumsuz yönde etkilemektedir.

H1c : Üniversite öğrencilerinin kompulsif davranış düzeyleri, inovatif davranış düzeylerini

olumsuz yönde etkilemektedir.

H1d : Üniversite öğrencilerinin uyku hijyeni sıkıntı düzeyleri, inovatif davranış düzeylerini olumsuz yönde etkilemektedir.

H2 : Üniversite öğrencilerinin Covid-19 hastalığı kaygıları, psikolojik iyi oluş düzeylerini olumsuz yönde etkilemektedir.

H2a : Üniversite öğrencilerinin nesnel ve nörotik kaygıları, psikolojik iyi oluş düzeylerini olumsuz yönde etkilemektedir.

H2b : Üniversite öğrencilerinin insanlarla temas kaygıları, psikolojik iyi oluş düzeylerini olumsuz yönde etkilemektedir.

H2c : Üniversite öğrencilerinin kompulsif davranış düzeyleri, psikolojik iyi oluş düzeylerini olumsuz yönde etkilemektedir.

H2d : Üniversite öğrencilerinin uyku hijyeni sıkıntı düzeyleri, psikolojik iyi oluş düzeylerini olumsuz yönde etkilemektedir.

H3 : Üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeyleri, inovatif davranış düzeylerini olumlu yönde etkilemektedir.

H4 : Üniversite öğrencilerinin Covid-19 hastalığı kaygıları ile inovatif davranış düzeyleri arasındaki ilişkide, psikolojik iyi oluş düzeylerinin anlamlı bir aracılık etkisi bulunmaktadır.

3.2. Araştırma Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Türkiye'deki üniversitelerde kayıtlı olan öğrenciler oluşturmaktadır. Bu doğrultuda evren büyüklüğünü belirlemek için ilk olarak Yükseköğretim Kurulu (YÖK)'nun paylaştığı istatistiklere erişilmiştir. Ulaşılan bilgiler doğrultusunda, 2021-2022 eğitim ve öğretim döneminde Türkiye'deki üniversitelerde kayıtlı toplam 8,240,997 adet öğrencinin olduğu tespit edilmiştir (YÖK, 2022)

Ancak burada çalışma evrenindeki birey sayısının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Böyle bir durumda, tüm kişilere ulaşmak mümkün olmadığından ve evren içerisinde farklı gruplar bulunmasından dolayı, İnce ve diğerlerinin (2019) önerdiği üzere örneklem seçim yoluna gidilebilmektedir. Öte yandan seçim yapılsa bile, örneklem miktarı da oldukça fazla olmaktadır. Benzer durumlar için Şimşek (2018); yüksek örneklem miktarlarının, beraberinde dağılımının normale yaklaşma durumunu getirdiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla Baştürk ve Taştepe (2013)'nin de ifade ettiği gibi %95 güven düzeyinde, 100,000 kişi ve üzeri bir evren için yeterli örneklem miktarının yaklaşık 384 ve üzeri olduğu düşünülmektedir.

Önceki başlık altında belirtilen anketin anlaşılma durumunun tespit edilmesi için 30 kişi üzerinden bir pilot çalışma yapılmıştır. Ayrıca ilgili alandan üç uzman araştırmacıya anket gönderilerek, incelemeleri istenmiştir. Bu iki süreçten gelen değerlendirmeler doğrultusunda; sorunlu veya anlaşılamayan kısımlar düzeltilerek, ankete son hâli verilmiştir. İlgili çerçevede araştırmanın örneklemindeki kişilere, çevrimiçi ortamda düzenlenen anket formu, sosyal medya kanalları aracılığıyla ulaştırılmıştır. Bireylerin gönüllü olarak katılım gerçekleştirmeleri esas alınmıştır. Ayrıca

Eren (2016)'in belirttiği gibi katılım, sosyal medya kanalları aracılığıyla da teşvik edilmiştir.

Bununla beraber, katılımcıların eğitim durumlarına (Ön Lisans, Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora) göre sayılarını eşitlemek adına, anket paylaşma ve veri toplama süreci eş zamanlı kontrol edilmiştir. Erişilen 654 adet katılımcıya ait gözlemlerden, eksik ya da yanlış bilgilerin bulunduğu ve Mahalanobis sınır değer ölçütlerine göre uymayan aykırı gözlemler çıkarılmıştır (Esen ve Timor, 2019). Sonrasında kullanılabilir olan, eşit oranda eğitim durumuna göre dağılan ve örneklem yeterliliğine uyan 620 gözlem üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir.

4. Bulgular

Alan araştırmasından elde edilen veriler, SPSS paket programıyla ve yazılıma eklenen "Process" adlı bir makro ile analiz edilerek değerlendirilmiştir. İlk olarak ölçeklerin geçerlilik ve güvenirlikleri ele alınmıştır. Ardından tanımlayıcı istatistikler, korelasyon ve regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Son olarak da aracılık analizi uygulanmış ve erişilen bulgular yorumlanmıştır.

4.1. Ölçeklerin Geçerlilik ve Güvenirlikleri

Çalışmada kullanılan ölçeklerin geçerlilik ve güvenirlik durumları burada değerlendirilmiştir. Ölçeklerdeki değişkenlerin ve alt boyutlarının orijinal çalışmalarında olduğu gibi "Cronbach's Alpha (α)" değerlerinin 0.70 ve üzerinde çıkması güvenilir olduklarını göstermiştir (George ve Mallery, 2003). Ancak "Keşfedici Faktör Analizi (EFA)" sonuçlarında bazı önermelerin yakın değerlere sahip oldukları ve/veya farklı faktör altında yer aldıkları gözlemlenmiştir. Böyle bir durumda genellikle Chan ve Idris (2017)'in de belirttikleri gibi sıkıntılı olduğu düşünülen bazı maddelerin çıkarılması önerilmektedir. Bu bağlamda ölçeklerin boyutları üzerinde yapılan değişikliklere ilişkin bilgiler, Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Ölçeklerin Boyutları Üzerinde Yapılan Değişiklikler

Ölçek	Boyut	Önerme Sayısı	Çıkartılan Önermeler
CHK	NNK	12	NNK_3 ve NNK_7
	İTK	5	-
	KDD	3	-
	UH	2	UH_1 ve UH_2
PİO	PİO	8	PİO_8
İD	İD	6	İD_6

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 1'de de görüldüğü üzere bazı faktörlerin altındaki maddelerde değişiklikler yapılmıştır. CHK ölçeği içerisinde, NNK boyutu altındaki

NNK_3 ile NNK_7 önermeleri ve UH faktörü altındaki UH_1 ve UH_2 faktörleri çıkarılmıştır. Böylece UH faktörüne ait maddelerin tamamı, analizlere dâhil edilmemiştir. Ancak İTK ve KDD boyutlarındaki ifadeler üzerinde herhangi bir işlem yapılmamıştır. Ayrıca diğer değişkenlerden PİO'nun ifadelerinden PİO_8 ile İD'nin maddelerinden İD_6 da analiz kapsamı dışına alınmıştır.

4.2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Önceki bölümde belirtilen değişimlerden sonra örneklemin değerlendirilmesi yoluna gidilmiştir. Değerlendirilen örneklemin evreni temsil etme derecesi ve katılımcıların demografik profillerini inceleyebilmek için "Tanımlayıcı İstatistikler Analizi" yapılmıştır. Yanıtlayıcıların yaşlarına ilişkin açık uçlu soruya verdikleri cevaplar, analiz sonuçlarına göre gruplandırılmıştır. Bu doğrultuda düzenlenen sonuçlar, Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Örneklemdeki Yanıtlayıcıların Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler		Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	241	38.87
	Erkek	379	61.13
Yaş	22 Yaş ve Altı	155	25.00
	23 - 27 Yaş Aralığı	155	25.00
	28 - 32 Yaş Aralığı	155	25.00
	33 Yaş ve Üstü	155	25.00
Eğitim Durumu	Ön Lisans	155	25.00
	Lisans	155	25.00
	Yüksek Lisans	155	25.00
	Doktora	155	25.00
Toplam		**620**	**100.00**

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2'deki sonuçlar incelendiğinde, yanıtlayıcıların çoğunluğunun erkek olduğu durumu ön plana çıkmaktadır. Katılımcıların eğitim durumlarının ise önceki bölümde belirtildiği gibi tüm çeşitlerde (Ön Lisans, Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora) eşit oranda (n= 155 | % 25) dağıldığı görülmektedir. Ayrıca tüm yanıtlayıcıların sadece yüzde 25'i oranındaki kadarının 33 yaş ve üstünde olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, genel olarak genç katılımcıların olduğuna işaret etmektedir.

4.3. Farklılık Analizlerine İlişkin Sonuçlar

Katılımcıların ölçeklere verdikleri yanıtların, demografik özelliklerine göre değişip değişmediğini tespit etmek için farklılık analizleri yapılmıştır. İlk olarak katılımcıların cinsiyetlerine göre Covid-19 Hastalığı Kaygı (CHK), Psikolojik İyi Oluş (PİO) ve İnovatif Davranış (İD) düzeylerinin değişip

değişmediğini belirlemek için "Bağımsız Gruplar T Testi" yapılmıştır. Elde edilen bulgular, Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Cinsiyete Göre Farklılık Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Grup	N	$\bar{X}$	T	p
CHK	Kadın	241	3.653	3.142	0.001*
	Erkek	379	3.425		
PİO	Kadın	241	2.932	0.684	0.367
	Erkek	379	2.625		
İD	Kadın	241	4.278	1.627	0.438
	Erkek	379	3.814		

***:** p< 0.05 ; **Bağımsız Değişken:** Cinsiyet

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3'teki sonuçlar incelendiğinde, katılımcıların cinsiyetlerine göre PİO ve İD algılarının anlamlı bir şekilde değişmediği (p>0.05) görülmektedir. Ancak CHK algılarında ise anlamlı bir farklılığın bulunduğu anlaşılmaktadır. İlgili sonuç; kadın yanıtlayıcıların, erkek yanıtlayıcılara nazaran daha fazla Covid-19 hastalığı kaygısı yaşadıklarını belirtmektedir. Ardından katılımcıların yaşlarına göre değişkenlere verdikleri yanıtlarda bir değişim olup, olmadığını belirlemek için "Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)" yapılmıştır. Varyanslar homojen olarak dağıldığı için "Scheffe", Post-Hoc karşılaştırma yöntemi olarak seçilmiştir. İlgili sonuçlar, Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Yaşa Göre Farklılık Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Grup	N	$\bar{X}$	sd	F	p	Anlamlı Fark
CHK	A	155	3.416	617	26.692	0.001*	D> A, B, C; C> A
	B	155	3.701				
	C	155	3.604				
	D	155	4.058				
PİO	A	155	3.115	617	22.784	0.001*	D< A, B, C; B> A, C
	B	155	3.432				
	C	155	3.379				
	D	155	2.843				
İD	A	155	3.754	617	19.576	0.001*	D> A, B, C
	B	155	3.883				
	C	155	4.015				
	D	155	4.297				

***:** p< 0.05 ; **Bağımsız Değişken:** Yaş ; **A:** 22 Yaş ve Altı ; **B:** 23 - 27 Yaş Aralığı ; **C:** 28 - 32 Yaş Aralığı ; **D:** 33 Yaş ve Üstü

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 4'te yer alan sonuçlar incelendiğinde; yapılan farklılık analizinin, tüm bağımlı değişken ve bağımsız değişken ikilileri için anlamlı olduğu (p<0.05) görülmektedir. Burada 33 yaş ve üzerindeki katılımcıların, diğer yanıtlayıcılara göre Covid-19 hastalığı kaygılarının ve inovatif davranış algılarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Ancak psikolojik

iyi oluş düzeylerinin ise diğer katılımcılara göre düşük olduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca 28 ile 32 yaş aralığındaki kişilerin Covid-19 hastalığı kaygılarının, 22 yaşının altındaki kişilere göre daha yüksek olduğu; 23 ile 27 yaş aralığındaki kişilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin ise 28 ile 32 yaş arasındakilere ve 22 yaşın altındakilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Benzer şekilde yanıtlayıcıların eğitim durumlarına göre değişkenlere verdikleri yanıtlarda bir değişim olup, olmadığını belirlemek için "Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)" yapılmıştır. Varyanslar homojen olarak dağıldığı için "Scheffe", Post-Hoc karşılaştırma yöntemi olarak seçilmiştir. İlgili sonuçlar, Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5. Eğitim Durumuna Göre Farklılık Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Grup	N	$\bar{X}$	sd	F	p	Anlamlı Fark
CHK	A	155	3.520	617	18.242	0.001*	D> B, C;
	B	155	4.051				
	C	155	3.978				
	D	155	4.244				
PİO	A	155	3.891	617	16.367	0.001*	A> B, C, D
	B	155	3.346				
	C	155	3.472				
	D	155	3.024				
İD	A	155	3.698	617	13.929	0.152	-
	B	155	3.874				
	C	155	4.112				
	D	155	4.358				

***:** p< 0.05 ; **Bağımsız Değişken:** Eğitim Durumu ; **A:** Ön Lisans ; **B:** Lisans ; **C:** Yüksek Lisans ; **D:** Doktora

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 5'te yer alan sonuçlar incelendiğinde; yapılan farklılık analizinin, İnovatif Davranış değişkeni haricindeki tüm bağımlı değişken ve bağımsız değişken ikilileri için anlamlı olduğu ($p<0.05$) görülmektedir. Burada doktora eğitimi alan katılımcıların, lisans ve yüksek lisans düzeyinde öğrenim gören yanıtlayıcılara göre Covid-19 hastalığı kaygılarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan, psikolojik iyi oluş düzeylerine ilişkin farklılık analizinde ise dikkat çeken sonuçlar karşımıza çıkmaktadır. Ön lisans düzeyinde öğrenim gören katılımcıların, diğer tüm katılımcılara göre daha yüksek psikolojik iyi oluş algılarının olduğu gözlemlenmektedir. Bu bulgu, eğitim düzeyi arttıkça daha yüksek öznel mutluluğa sahip olma savını reddetmektedir.

4.4. İlişkisel Analizlerin Sonuçları

Çalışmanın değişkenleri arasındaki nedensellik ilişkilerine geçilmeden önce ilişkinin yönü tespit edilmek istenmiştir. Bu bağlamda,

boyutlar arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi için "Çoklu Korelasyon Analizi" yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6. Çoklu Korelasyon Analizi Sonuçları

Boyut	CHK	NNK	İTK	KDD	PİO	İD
CHK	1.000					
NNK	0.685	1.000				
İTK	0.871*	0.787**	1.000			
KDD	0.625*	0.566*	0.634*	1.000		
PİO	-0.287**	-0.175*	-0.043	-0.201**	1.000	
İD	-0.345**	-0.237**	-0.191*	-0.373*	0.059	1.000

*: p< 0.05 ; **: p< 0.01

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çoklu Korelasyon Analizi'nin sonuçlarının yer aldığı Tablo 6'dan anlaşılabileceği üzere; bazı boyutlar arasındaki ilişkiler anlamlı, bazılarında ise anlamsız olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk olarak Covid-19 hastalığı kaygısının, psikolojik iyi oluş ($r=-0.287$; $p<0.01$) ve inovatif davranış ($r=-0.345$; $p<0.01$) ile olan negatif ilişkileri göze çarpmaktadır. Benzer şekilde, inovatif davranış ile NNK'nın ($r=-0.237$; $p<0.01$), İTK'nın ($r=-0.191$; $p<0.05$) ve KDD'nin ($r=-0.373$; $p<0.05$) olumsuz korelasyonlarının bulunduğu görülmektedir. Bu alt boyutlardan İTK haricindekilerin, aynı şekilde psikolojik iyi oluş ile yine negatif ve anlamlı ilişkilerinin olduğu anlaşılmaktadır.

Bu bağlamda, tespit edilen etkileri sadece alt boyutlar açısından ölçümlemek için "Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi" kullanılmıştır. Araştırmanın hipotezlerine göre bu boyutlar seçilerek, birbirleri üzerine olan etkileri araştırılmıştır. İlgili sonuçlar, Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7. Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	Sig.	F	p	R^2
İD	KDD	-0.359	2.966	0.264	105.706	0.001*	0.541
	NNK	-0.175	10.237	0.001*			
	İTK	-0.042	1.781	0.379			
PİO	KDD	-0.271	14.892	0.001*	98.459	0.001*	0.498
	NNK	-0.163	9.454	0.027*			
	İTK	-0.243	1.162	0.418			
İD	PİO	0.217	12.753	0.001*	79.257	0.001*	0.674

*: p< 0.05

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 7'deki sonuçlarda; CHK'nın alt boyutlarının (KDD, NNK ve İTK), İD ve PİO değişkenleri üzerindeki etkilerini esas alan modellerin ($F_{(1,618)}$: 105.706; $p<0.05$ | $F_{(1,618)}$: 98.459; $p<0.05$) anlamlı oldukları görülmektedir. KDD, NNK ve İTK bağımsız değişkenlerinin, İD

değişkeninin varyansını %54.1 oranında açıkladığı anlaşılmaktadır. Benzer şekilde diğer anlamlı modeldeki R^2 yüzdesinin 49.8 olduğu görülmektedir. Buradan hareketle, NNK'nın hem İD üzerinde (β: -0.175; Sig.<0.05), hem de PİO üzerinde (β: -0.163; Sig.<0.05) anlamlı ve olumsuz yönde etkilerinin olduğu anlaşılmaktadır. Benzer şekilde KDD'nin, PİO üzerinde anlamlı ve negatif yönde (β: -0.271; Sig.<0.05) bir katkısının olduğu görülmektedir. Ayrıca PİO'nun, İD üzerinde anlamlı ve olumlu yönde (β: 0.217; Sig.<0.05) bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Ancak İTK değişkeninin, İD ve PİO üzerinde istatistiksel açıdan herhangi bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

Covid-19 hastalığı kaygısının, inovatif davranış üzerindeki katkısında, psikolojik iyi oluş düzeyinin aracılık etkisi olup olmadığını belirlemek için Hayes (2018)'in geliştirmiş olduğu Process makrosu kullanılmıştır. Hayes (2018)'in 4 numaralı modeli üzerinden %95 güven düzeyinde ve 5000 bootsrap değeri baz alınarak analiz gerçekleştirilmiştir. Erişilen sonuçlar, Tablo 8'de verilmektedir.

Tablo 8. Regresyon Temelli Aracılık Testi Sonuçları

Model	PİO Üzerinde			İD Üzerinde			Dolaylı Etki		
	β	LLCI	ULCI	β	LLCI	ULCI	β	LLCI	ULCI
(1) CHK → PİO	-0.36*	-0.57	-0.14	-	-	-	-	-	-
(2) CHK → İD	-	-	-	-0.44*	-0.69	-0.21	-	-	-
(3) CHK, PİO → İD	-	-	-	-0.27*	-0.48	-0.05	-	-	-
(4) CHK → PİO → İD	-	-	-	-	-	-	-0.17*	-0.38	-0.01

***:** p< 0.05 ; **LLCI:** Alt Limit ; **ULCI:** Üst Limit

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Regresyon temelli aracılık testine ait sonuçları içeren Tablo 8'de, dört adet model yer almaktadır. (1) numaralı modelde; CHK'nın, PİO üzerindeki etkisi esas alınmıştır. Ardından (2) numara modelde; CHK'nın, İD üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir. Bununla beraber (3) numaralı modelde; CHK ile PİO'nun, İD üzerindeki birlikte etkisi incelenmiştir. Son olarak (4) numaralı modelde; CHK'nın aracı değişken PİO vasıtasıyla, İD üzerindeki dolaylı etkisi esas alınmıştır.

(1) numaralı modelde; CHK'nın PİO üzerinde, anlamlı ve negatif yönde bir etkisinin ($\beta_{(1)}$: -0.36; p<0.05) olduğu görülmektedir. Öte yandan (2) numaralı modelde; CHK'nın İD üzerinde, anlamlı ve olumsuz yönde bir etkisinin olduğu ($\beta_{(2)}$: -0.44; p<0.05) anlaşılmaktadır. Bununla beraber (3) numaralı modele göre CHK ve PİO'daki bir birim artışın, İD'de 0.27 birimlik azalışı tetikleyeceği görülmektedir. Son olarak (4) numaralı modelde, aracılık etkisinin anlamlı olduğu ($\beta_{(4)}$: -0.17; p<0.05) anlaşılmaktadır. Ulaşılan bulgulara göre araştırmanın hipotezlerinin değerlendirilmesi, Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9. Çalışma Hipotezlerinin Değerlendirilmesi

		Hipotezler	Kabul Durumu
H1	:	Üniversite öğrencilerinin Covid-19 hastalığı kaygıları, inovatif davranış düzeylerini olumsuz yönde etkilemektedir.	Kabul Edildi
H1a	:	Üniversite öğrencilerinin nesnel ve nörotik kaygıları, inovatif davranış düzeylerini olumsuz yönde etkilemektedir.	Kabul Edildi
H1b	:	Üniversite öğrencilerinin insanlarla temas kaygıları, inovatif davranış düzeylerini olumsuz yönde etkilemektedir.	Reddedildi
H1c	:	Üniversite öğrencilerinin kompulsif davranış düzeyleri, inovatif davranış düzeylerini olumsuz yönde etkilemektedir.	Reddedildi
H1d	:	Üniversite öğrencilerinin uyku hijyeni sıkıntı düzeyleri, inovatif davranış düzeylerini olumsuz yönde etkilemektedir.	Reddedildi
H2	:	Üniversite öğrencilerinin Covid-19 hastalığı kaygıları, psikolojik iyi oluş düzeylerini olumsuz yönde etkilemektedir.	Kabul Edildi
H2a	:	Üniversite öğrencilerinin nesnel ve nörotik kaygıları, psikolojik iyi oluş düzeylerini olumsuz yönde etkilemektedir.	Kabul Edildi
H2b	:	Üniversite öğrencilerinin insanlarla temas kaygıları, psikolojik iyi oluş düzeylerini olumsuz yönde etkilemektedir.	Reddedildi
H2c	:	Üniversite öğrencilerinin kompulsif davranış düzeyleri, psikolojik iyi oluş düzeylerini olumsuz yönde etkilemektedir.	Kabul Edildi
H2d	:	Üniversite öğrencilerinin uyku hijyeni sıkıntı düzeyleri, psikolojik iyi oluş düzeylerini olumsuz yönde etkilemektedir.	Reddedildi
H3	:	Üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeyleri, inovatif davranış düzeylerini olumlu yönde etkilemektedir.	Kabul Edildi
H4	:	Üniversite öğrencilerinin Covid-19 hastalığı kaygıları ile inovatif davranış düzeyleri arasındaki ilişkide, psikolojik iyi oluş düzeylerinin anlamlı bir aracılık etkisi bulunmaktadır.	Kabul Edildi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

5. Sonuç ve Tartışma

Covid-19 virüsünün yaratmış olduğu panik ortamı, her alanda olduğu gibi eğitim alanındaki bireyleri de etkilemiştir. Bu bağlamda araştırmacılar, eğiticiler ve/veya öğrencileri içerisine alacak şekilde, özellikle uzaktan eğitim süreçleri noktasında bireylerin adaptasyon düzeylerini, mental sağlıklarını, davranış biçimlerini ele almışlardır. Ancak inovatif/yenilikçi davranış değişkeninin sınırlı sayıdaki çalışmada yer alması, bir eksiklik şeklinde değerlendirilmiştir.

Bu eksiklikten hareketle, yazında yer alan araştırmalardaki bulgular ve kuramsal çerçeve değerlendirilmiştir. Sıklıkla ele alınan değişkenlerin öncüllük ve ardıllık durumları araştırılmıştır. Bu doğrultuda Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin Covid-19 hastalığı kaygıları ile inovatif davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin bu ilişkide bir aracı rolünün olup olmadığını belirlemek amacıyla, bir alan araştırması yapılmasına karar verilmiştir.

Alan araştırmasından elde edilen verilerin analizleri sonucunda ilginç bulgular ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri olarak örneklemde yer alan kadın

öğrencilerin, erkek öğrencilere göre daha fazla Covid-19 hastalığı kaygısı yaşadıkları tespit edilmiştir. Başka bir farklılık analizinde ise 33 yaş ve üzerindeki katılımcıların, diğer yanıtlayıcılara göre Covid-19 hastalığı kaygılarının ve inovatif davranış algılarının daha yüksek olduğu görülmüştür. 28 ile 32 yaş aralığındaki kişilerin Covid-19 hastalığı kaygılarının, 22 yaşının altındaki kişilere göre daha yüksek olduğu; 23 ile 27 yaş aralığındaki kişilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin ise 28 ile 32 yaş arasındakilere ve 22 yaşın altındakilere göre daha yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Bununla beraber, doktora eğitimi alan katılımcıların, lisans ve yüksek lisans düzeyinde öğrenim gören yanıtlayıcılara göre Covid-19 hastalığı kaygılarının daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Öte yandan, ön lisans düzeyinde öğrenim gören katılımcıların, diğer tüm katılımcılara göre daha yüksek psikolojik iyi oluş algılarının olduğu gözlemlenmiştir. Bu bulgu ile eğitim düzeyi arttıkça daha yüksek öznel mutluluğa sahip olma savının reddedilmesi önerilmiştir.

İlişkisel analizlere bakıldığında, psikolojik iyi oluş düzeyinin, inovatif davranış derecesini olumlu yönde etkilediği bulgusu öne çıkmıştır. Covid-19 hastalığı kaygısı alt boyutlarından nesnel ve nörotik kaygıların, inovatif davranış ve psikolojik iyi oluş değişkenleri üzerinde anlamlı ve olumsuz yönde etkilerinin olduğu anlaşılmıştır. Benzer şekilde kompulsif davranış düzeyinin, psikolojik iyi oluş derecesi üzerinde anlamlı ve negatif yönde etkisinin olduğu keşfedilmiştir. Ayrıca Covid-19 hastalığı kaygısı ile inovatif davranış arasında psikolojik iyi oluşun aracılık rolü tespit edilmiştir

Literatürden değerlendirmeye alınan araştırmalardan farklı olarak, Covid-19 hastalığı kaygısı ile inovatif davranış arasında psikolojik iyi oluşun aracılık rolü tespit edilmiştir. İlgili aracılık testi sonuçlarının, istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Bu bulgu; Covid-19 hastalığı kaygıları yüksek olan öğrencilerin, genel olarak psikolojik iyi oluş düzeylerinin düşük olmasıyla, yeniliklere ve değişimlere karşı daha düşük seviyede esnek ve açık oldukları şeklinde yorumlanmaktadır. Belirtilen çerçevede, bunlara ek olarak katılımcıların inovatif davranış gösterme derecelerinin ise düştüğü şeklinde değerlendirilmektedir. İlgili diğer analizler de bu yorumu desteklemektedir.

Sonuç olarak Covid-19 gibi öznel mutluluğu ve iyi oluş hâlini tehdit eden bir hastalığa yönelik kaygının artması, öğrencilerin yaşam memnuniyet seviyelerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu bağlamda, psikolojik açıdan kendini iyi hissetmeyen bireylerin, inovatif davranış sergileyebilme yetenekleri de zarar görmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin Covid-19 hastalığına yönelik daha fazla bilinçlenmelerini ve kaygılarını azaltmalarını sağlayacak yeni uygulamaların edinilmesi önerilmektedir. Bu doğrultuda bireylerin refah düzeyinin olumlu yönde etkileneceği öngörülmektedir.

Böylelikle eğitim süreçlerindeki değişimlere karşı daha düşük direnç gösteren, yeniliklere karşı açık olan ve inovatif davranışlar sergileyebilen yenilikçi bireylerin yer alacağı düşünülmektedir.

Kolayda örnekleme yönteminin kullanılması ve araştırmanın sadece üniversite öğrencilerini kapsayacak şekilde yapılması gibi hususlar, araştırmanın sınırlılıkları arasında yer almaktadır. İlgili alanda çalışan araştırmacılara; belirtilen konuya ilişkin daha büyük bir örneklem üzerinden, farklı nicel, nitel veya multidisipliner yöntemleri baz alan bir çalışma yapmaları önerilmektedir.

Kaynakça

Aydemir Çildir, D. ve Çildir, Ç. (2021). Covid-19 Pandemisinde Gelişen Anksiyeteye Yönelik Kavramsal Bir Bakış. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, *7*(46), 1301–1307.

Balkar, O. E. ve Pınar, A. H. (2022). *Lojistik İnovasyon, Rekabet Gücü ve İhracat Performansı İlişkisi*. *Suparyanto dan Rosad (2015* (C. 5). Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.

Baştürk, S. ve Taştepe, M. (2013). Evren ve Örneklem. S. Baştürk (Ed.), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* içinde (ss. 129–159). Ankara: Vize Yayıncılık.

Blanchflower, D., Oswald, A. ve Stewart-Brown, S. (2012). *Is Psychological Well-being Linked to the Consumption of Fruit and Vegetables?* Cambridge, MA. doi: 10.3386/w18469

Boehm, J. K. ve Lyubomirsky, S. (2008). Does Happiness Promote Career Success? *Journal of Career Assessment*, *16*(1), 101–116. doi: 10.1177/1069072707308140

Çalışkan, A., Akkoç, İ. ve Turunç, Ö. (2019). Yenilikçi Davranış: Bir Ölçek Uyarlama Çalışması. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *5*(1), 94–111. doi: 10.29131/uiibd.562196

Carnevale, P. J. (2008). Positive affect and decision frame in negotiation. *Group Decision and Negotiation*, *17*(1), 51–63. doi: 10.1007/s10726-007-9090-x

Cascella, M., Rajnik, M., Aleem, A., Dulebohn, S. C. ve Napoli, R. Di. (2022). *Features, Evaluation, and Treatment of Coronavirus (COVID-19)*. Florida: StatPearls Publishing.

Chan, L. L. ve Idris, N. (2017). Validity and Reliability of The Instrument Using Exploratory Factor Analysis and Cronbach's alpha. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, *7*(10), 400–410.

Cohen, A. ve Erlich, S. (2015). Individual Values, Psychological Contracts, and Innovative Work Behavior: A Comparison Between Employees from Israel and India. *Business Creativity and the Creative Economy*, *1*(1), 61–80. doi: 10.18536/bcce.2015.07.1.1.08

Cohen, S. ve Rodriguez, M. S. (1995). Pathways linking affective disturbances and physical disorders. *Health Psychology*, *14*(5), 374–380. doi: 10.1037/0278-6133.14.5.374

Cunningham, M. R. (1988). What do you do when you're happy or blue? Mood, expectancies, and behavioral interest. *Motivation and Emotion*, *12*(4), 309–331. doi: 10.1007/BF00992357

de Jong, J. P. J. ve Den Hartog, D. N. (2007). How leaders influence employees' innovative behaviour. *European Journal of Innovation Management*, *10*(1), 41–64. doi: 10.1108/14601060710720546

De Neve, J.-E. ve Oswald, A. J. (2012). Estimating the influence of life satisfaction and positive affect on later income using sibling fixed effects. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, *109*(49), 19953–19958. doi: 10.1073/pnas.1211437109

De Spiegelaere, S., Van Gyes, G., De Witte, H., Niesen, W. ve Van Hootegem, G. (2014). On the Relation of Job Insecurity, Job Autonomy, Innovative Work Behaviour and the Mediating Effect of Work Engagement. *Creativity and Innovation Management*, *23*(3), 318–330. doi: 10.1111/caim.12079

Detert, J. R. ve Burris, E. R. (2007). Leadership Behavior and Employee Voice: Is the Door Really Open? *Academy of Management Journal*, *50*(4), 869–884. doi: 10.5465/amj.2007.26279183

Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, *95*(3), 542–575. doi: 10.1037/0033-2909.95.3.542

Diener, E., Nickerson, C., Lucas, R. E. ve Sandvik, E. (2002). Dispositional Affect and Job Outcomes. *Social Indicators Research*, *59*(2002), 229–259.

Diener, E. ve Seligman, M. E. P. (2002). Very Happy People. *Psychological Science*, *13*(1), 81–84. doi: 10.1111/1467-9280.00415

Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E. ve Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, *125*(2), 276–302. doi: 10.1037/0033-2909.125.2.276

Diener, E., Wirtz, D., Biswas-Diener, R., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, D. ve Oishi, S. (2009). New Measures of Well-Being. E. Diener (Ed.), *Assessing Well-Being* içinde (Social Ind., ss. 247–266). Dordrecht: Springer International Publishing. doi: 10.1007/978-90-481-2354-4_12

Eren, A. S. (2016). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesine Yönelik Nicel Bir Araştırma. *Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Dergisi*, *5*(1), 97–128.

Esen, M. F. ve Timor, M. (2019). Çok Değişkenli Aykırı Değer Tespiti için Klasik ve Dayanıklı Uzaklık Ölçütleri: Finansal Veri ile Bir Uygulama. *International Journal of Economic and Administrative Studies*, *2019*(25), 267–282.

Frisch, M. B. (2005). *Quality of Life Therapy: Applying a Life Satisfaction Approach to Positive Psychology and Cognitive Therapy*. New Jersey: John Wiley & Sons.

George, D. ve Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 11.0 Update* (4. bs.). Boston: Allyn & Baco.

Gorbalenya, A. E., Baker, S. C., Baric, R. S., de Groot, R. J., Drosten, C., Gulyaeva, A. A., … Ziebuhr, J. (2020). The species Severe acute respiratory syndrome-related coronavirus: classifying 2019-nCoV and naming it SARS-CoV-2. *Nature Microbiology*, *5*(4), 536–544. doi: 10.1038/s41564-020-0695-z

Hayes, A. F. (2018). *Introduction to Mediation, Moderation, and Conditional Process Analysis, Second Edition : A Regression-Based Approach* (2. Baskı.). New York: Guilford Publications.

Hills, P. ve Argyle, M. (2002). The Oxford Happiness Questionnaire: a compact scale for the measurement of psychological well-being. *Personality and Individual Differences*, *33*(7), 1073–1082. doi: 10.1016/S0191-8869(01)00213-6

İnce, M., Bozyiğit, S. ve Tor kadıoğlu, C. (2019). Reklamlarda Ünlü Kullanımının Y Kuşağı Tüketicilerinin Materyalist Eğilimleri Üzerindeki Etkisi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *12*(4), 496–513.

Ismail, A. ve Mydin, A. A. (2019). The Impact of Transformational Leadership and Commitment on Teachers' Innovative Behaviour. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, *304*(2019), 426–430. doi: 10.2991/acpch-18.2019.100

Janssen, O. (2000). Job demands, perceptions of effort-reward fairness and innovative work behaviour. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, *73*(3), 287–302. doi: 10.1348/096317900167038

Kansky, J., Allen, J. P. ve Diener, E. (2016). Early Adolescent Affect Predicts Later Life Outcomes. *Applied Psychology: Health and Well-Being*, *8*(2), 192–212. doi: 10.1111/aphw.12068

Kansky, J. ve Diener, E. (2020). National Accounts of Well-Being for Public Policy. S. I. Donaldson, M. Csikszentmihalyi ve J. Nakamura (Ed.), *Positive Psychological Science* içinde . Routledge. https://www.taylorfrancis.com/books/9781351400442 adresinden erişildi.

Karani, A., Deshpande, R., Mall, S. ve Jayswal, M. (2022). Testing the link between psychological contract, innovative behavior and multidimensional well-being during the COVID-19 pandemic. *International Journal of Sociology and Social Policy*, *42*(5/6), 509–525. doi: 10.1108/IJSSP-02-2021-0032

Karani, A., Mall, S., Deshpande, R. ve Jayswal, M. (2022). Impact of psychological contract breach on innovative behaviour and well-being amongst academicians during COVID-19. *International Journal of Sociology and Social Policy*. doi: 10.1108/IJSSP-01-2022-0023

Layard, R. (2011). *Happiness: Lessons from a New Science*. Londra: Penguin Books.

Linton, M.-J., Dieppe, P. ve Medina-Lara, A. (2016). Review of 99 self-report measures for assessing well-being in adults: exploring dimensions of well-being and developments over time. *BMJ Open*, *6*(7), e010641. doi: 10.1136/bmjopen-2015-010641

Mamani-Benito, O., Carranza Esteban, R. F., Castillo-Blanco, R., Caycho-Rodriguez, T., Tito-Betancur, M. ve Farfán-Solís, R. (2022). Anxiety and depression as predictors of life satisfaction during pre-professional health internships in

COVID-19 times: the mediating role of psychological well-being. *Heliyon*, *8*(10), e11025. doi: 10.1016/j.heliyon.2022.e11025

Miron-spektor, E., Erez, M. ve Naveh, E. (2011). The Effect of Conformist and Attentive-To-Detail Members on Team Innovation: Reconciling the Innovation Paradox. *Academy of Management Journal*, *54*(4), 740–760. doi: 10.5465/amj.2011.64870100

Oishi, S., Diener, E. ve Lucas, R. E. (2007). The Optimum Level of Well-Being: Can People Be Too Happy? *Perspectives on Psychological Science*, *2*(4), 346–360. doi: 10.1111/j.1745-6916.2007.00048.x

Otálora, A. R. ve Barros, A. S. S. (2014). Psychological Well-being (PWB) and Personal Problems (PP) in University Students: A Descriptive Study in Distance Learning Context, Preliminary Results. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, *132*, 427–433. doi: 10.1016/j.sbspro.2014.04.332

Peterson, S. J., Luthans, F., Avolio, B. J., Walumbwa, F. ve Zhang, Z. (2011). Psychological Capital and Employee Performance: A Latent Growth Modeling Approach. *Personnel Psychology*, *64*(2), 427–450. doi: 10.1111/j.1744-6570.2011.01215.x

Pietrabissa, G. ve Simpson, S. G. (2020). Psychological Consequences of Social Isolation During COVID-19 Outbreak. *Frontiers in Psychology*, *11*. doi: 10.3389/fpsyg.2020.02201

Pressman, S. D., Gallagher, M. W. ve Lopez, S. J. (2013). Is the Emotion-Health Connection a "First-World Problem"? *Psychological Science*, *24*(4), 544–549. doi: 10.1177/0956797612457382

Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, *57*(6), 1069–1081. doi: 10.1037/0022-3514.57.6.1069

Ryff, C. D. (2017). Eudaimonic well-being, inequality, and health: Recent findings and future directions. *International Review of Economics*, *64*(2), 159–178. doi: 10.1007/s12232-017-0277-4

Saari, L. M. ve Judge, T. A. (2004). Employee attitudes and job satisfaction. *Human Resource Management*, *43*(4), 395–407. doi: 10.1002/hrm.20032

Şahin, M. ve Tetik Küçükelci, D. (2021). Development of a Covid-19 Anxiety Scale "Investigation of Validity and Reliability". *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, *18*, 3989–4012. doi: 10.26466/opus.912366

Scott, S. G. ve Bruce, R. A. (1994). Determinants of Innovative Behavior: A Path Model of Individual Innovation in the Workplace. *The Academy of Management Journal*, *37*(3), 580–607.

Silva, W. A. D., Brito, T. R. de S. ve Pereira, C. R. (2021). Anxiety associated with

COVID-19 and concerns about death: Impacts on psychological well-being. *Personality and Individual Differences*, *176*, 110772. doi: 10.1016/j.paid.2021.110772

Şimşek, A. (2018). Evren ve Örneklem. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* içinde (ss. 108–133). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Soete, L., Verspagen, B. ve ter Weel, B. (2009). *Systems of Innovation* (No: 2009–062). Working Paper Series.

Sonnentag, S. (2015). Dynamics of Well-Being. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, *2*(1), 261–293. doi: 10.1146/annurev-orgpsych-032414-111347

Steptoe, A., Wardle, J. ve Marmot, M. (2005). Positive affect and health-related neuroendocrine, cardiovascular, and inflammatory processes. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, *102*(18), 6508–6512. doi: 10.1073/pnas.0409174102

Sun, Y., Lin, S.-Y. ve Chung, K. K. H. (2020). University Students' Perceived Peer Support and Experienced Depressive Symptoms during the COVID-19 Pandemic: The Mediating Role of Emotional Well-Being. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *17*(24), 9308. doi: 10.3390/ijerph17249308

Telef, B. B. (2013). Psikolojik İyi Oluş Ölçeği: Türkçeye Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *28*(3), 374–384.

Thurlings, M., Evers, A. T. ve Vermeulen, M. (2015). Toward a Model of Explaining Teachers' Innovative Behavior. *Review of Educational Research*, *85*(3), 430–471. doi: 10.3102/0034654314557949

Trott, P. (2005). *Innovation Management and New Product Development* (3. Baskı.). Essex: Pearson Education.

Weiser, E. B. (2012). Associations Between Positive and Negative Affect and 12-Month Physical Disorders in a National Sample. *Journal of Clinical Psychology in Medical Settings*, *19*(2), 197–210. doi: 10.1007/s10880-011-9277-9

West, M. A. ve Farr, J. L. (1990). *Innovation and Creativity at Work: Psychological and Organizational Strategies*. Londra: John Wiley & Sons.

WHO. (2020). WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 11 March 2020. *WHO Director-General: Speeches*. https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020 adresinden erişildi.

Williamson, T. (2011). Grouchy Old Men? Promoting older men's mental health and

emotional well being. *Working with Older People*, *15*(4), 164–176. doi: 10.1108/13663661111191284

YÖK. (2022). Öğrenci İstatistikleri. *Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi*. https://istatistik.yok.gov.tr/ adresinden erişildi.

Zhu, Y., Zhang, L., Zhou, X., Li, C. ve Yang, D. (2021). The impact of social distancing during COVID-19: A conditional process model of negative emotions, alienation, affective disorders, and post-traumatic stress disorder. *Journal of Affective Disorders*, *281*, 131–137. doi: 10.1016/j.jad.2020.12.004